

ორი შვილი

- მაიტა ხელი, გაეათავოთ, ოცდახუთმეტი!
- ორმოცი მეთქი
- ოცდაათიც არა ღირს, გაათავე.
- არა ღირს და, შენ შენთვინა. მეც ჩემთვინა.
და თევდორემ ცხენი მოაბრუნა. დალალი მეხუთეჯერ მისწვდა
აღვირს და მედუქნეს შეუტია:
- შენც რას ახირდი, ზაქრო! უწინ ამბობდი, მაგ ცხენში ორ-
მოც თუმანსაც არ დავიშურებო, ეხლა კი რა ღმერთი გიწყრება!
მიეცი და გაათავე!
- ჯანდაბას შენი თავი, ჩამოდი!
თევდორემ ჯერ შვილი ჩამოსვა, უკან რომ ეჯდა ცხენის გავაზე,
მერმე თვითონაც ჩამოხტა და ხელი მისცა ზაქროს:
- შგარგოს! შვილივით გამიზრდია, ალალა შენზედაც,
ცხენის კადრი იცი, თორემ სხვას არ მივცემდი.
კავშა ცხენი ბოძზე მიაბეს და სამივენი დუქანში შევიდნენ
თევდორეს შვილი კი, პატარა შიო, ცხენთან დარჩა.
- მაშ ეხლა ეს ცხენი ჩვენია? - ეკითხებოდა მისი ტოლი
ზურაბი, მედუქნის შვილი.
- თქვენია. - სინანულით ოხრავს შიო
- რა ცხენია გავიზრდები, ჩემი იქნება.
შიოს ცრემლი მოსდის, ზურაბი კი გარს უვლის თაფლა კვიცს
რომელიც გრძელი კუდით ბუზებს იგერიებს, ნიშა თითქო ნანობს
გაყიდვას და თეთრწინდიან ფეხებს ინაცვლის.
დუქანში კი ნასყიდობის ბარათს სწერდნენ და ჩარეკიანებს
სცლიდნენ მზე შუბის წვერზე დავიდა, როცა სამივენი გამოვიდ-
ნენ

თევდორე დიდზვარელმა ორმოცი თუმანი ჩაილაგა უბეში. და-
. ლალმა თუმნიანი დაჭმუჭნა და ბუზლუნით პირი ჰქნა სოფლისაკენ.
- აბა, მშვიდობით იყავით, შგარგოს. ვინძლო გაუფრთხილ-
დე. - ეუბნებოდა ცხენის ნაპატროვენი მედუქნეს. - შვილივით
გამიზრდია, თქვენც მოუარეთ.
- გაგიმარჯოს. აგაშენოს. არხეინად იყავი, მეც შვილივით
მოვუვლი.

თევდორე კვიცს კისერზე ეხვევა, თავზე ხელს უსვამს, რაღა-
ცას ბურტყუნებს - თითქო ბოდიშს იხდის გაყიდვისათვის, ემშვი-
დობებაო, - და ნამტირალეები შვილი ხელით მიჰყავს.

მედუქნე ზაქრო კი თვალეებით ჰბურღავს მიმავალს, ცალის ხე-
ლით უღვაშებს იწიწკნის და აზრით რაღაცას თუ ვიღაცას ეჭიდე-

ბა.

უცებ მოტრიალდა, თავი ჩაიქნია, თითქოს ის აზრი მოერია ან თვითონ დასძლიაო მას:

- დედაკაცო!

ზნელ კარებში მისი ცოლი ნატო გამოჩნდა - თვითონაც გარუჯულ კარებივით შავი, უნჯი, ხმელი და ქმარივით მაღალი, პირ-უკმეხი, ძვლებისა და ძარღვებისაგან ნაქსოვი.

- იქნება დავიგვიანო. - კედელს ეტყვის ზაქარია და იქიდან ხანჯალ-რევოლვერს ჩამოხსნის. - ცხენს უპატრონე. დუქანზედაც თვალი გეჭიროს.

დედაკაცი ხმას არ გასცემს, გაბრუნდება. ზაქრო კი გზას გადასჭრის, ლობეს ჩასტეხავს და ვენახს დათვივით შეერევა...

ო

ზაქარია მედუქნემ თევდორეს მეტ. მისცა. თვლაში შესცდა, სამი თუმანი გადააყოლა. იმ თუმნიანებს გზაზედ ხომ არ პოულლობს! ამ ხნის კაცი რიჟრაჟიდან შუალამემდის ფეხზე სდგას: ყბედობს, გვის, ვაჭრობს, ხარშავს, რეცხავს და ალაგებს. როცა ეტირება - იცინის, თუ ეცინება - ტირის, როგორც მუმტარს შეეხამება.

ზოგჯერ აბაზის მოსაგებად, მუმტარი რომ არ დააფრთხოს, ორ საათს მასხრობს, ან ბიჭივით ტრილებს.

აბაზს აბაზი ედება, მანეთს მანეთი მოსდევს, თუმანი თუმნისაკენ მიილტვის, სიცოცხლე კი მიდის, თითქმის წავდა, დაიშრი-

ტა. ოცდაათი წელიწადი დალია ამ დუქანში, ჯერ ბიჭად ჰყავდათმერმე დახლიდარად, შემდეგ მოზიარედ.

ერთ დღეს მისი ამხანაგი ქალაქის გზაზე იპოვნეს გაგუდული მულანლოელი თათრები საპატიმროში დააღპეს. ზაქარიას კი მოკლულის წილი, ქამარ-ხანჯალი და გაქონილი ჩოხა-ქურქიც არ ეყო ვალის ასანაზღაურებლად.

ზურაბს შველა უნდოდა, თუ მამამ საპირკველი არ შეუმზადა თუ ათასი თუმანი მაინც არ შეუგროვა, მისა შვილი კაცებში ვერგაერევა, ადრევე დაიჩაგრება და ჩამორჩება ამიტომ .

ამიტომ თუ იმიტომ... ორმოცი თუმანი გზაზე არ ჰყრია. ამ ორმოც თუმანს, დღეს რომ წამოიღო თევდორემ, ზაქარიამ სამთვე შესწირა, ამიტომ...

აკა, პაპას ბოგირიც. ბინდიც მოდის. აი აქ, ბუჩქთან წამოწვება. მოუცდის, თევდორე ჯერ არ გაივლიდა. გზა გრძელია, ბილიკი კი მოკლეა, შეისვენებს კიდევაც სამაგივროდ, სამ თუმანს დაიბრუ-

ნებს

წევს და ისვენებს.

აგერ თევდორეც მოაბიჯებს გატეხილი კაცია - თხელი, მოხრილი, დათოვლილი.

შვილიც მოსდევს. მიწას დასცქერის და ბუჩქებს წკეპლით ფოთოლს აყრევინებს ეხლად შეამჩნია ზაქარამ: რუსული ქუდი ჰხურავს, ჭრელი ხალათი აცვია და მარჯვენა ლოყაზე გროშის ოდენა ხალი აზის

- გამარჯვება. თევდორე

ორივენი შესდგნენ - შვილიც და მამაც.

- ზაქრო, შენა ხარ? აქ ია გინდა, კაცო?

- გეტყვი. მოდი, დაჯექი

- ბილიკით წამოხვიდოდი

- ბილიკით წამოვედი, მოდი ნუ გეშინიან.

თევდორეს თითქოს ეშინიან გზაზე სდგას და პირღია შესცქერის. ან როგორ არ შეეშინდეს! ავი კაცია ზაქრო. ცუდი ხმები დადის ირგვლივ ძალიან ცუდი!

- მოდი მეთქი, ნუ გეშინიან. მართლაც და, მგელი ხომ არ ვარ!

- მგელი არა ხარ. მაგრამ . მაინც, რამ წამოგიყვანა ამ დროს აქეთა მხარეს?

- იმან. რომა. . ფული გადაგაყოლე. სამი თუმანი მეტი მოგეცო.

- რას ამბობ, კაცო! ოხერი სამჯერ არ დავთვალეთ?!

- მაინცშევეცდი. თუ ვტყუოდე, ის ფული მანდ არა გაქვს? დავთვალეთ.

-აქა მაქვს, მაშა!.. დავთვალოდ.. ამაზე ადვილი რაღა იქნება..აჰა, შე კაი კაცო.

გზას გადაუხვია, ზაქროს გვერდით მიუჯდა და უბეში ხელი ჩაიყო.

-აჰა, დავთვალეთ... მაგისტვის როგორ გაწყენინებ, შე კაი კაცო...აი, დათვალეთ...არამი იყოს ჩემზე, თუ სამ თუმანზე ბელი გავისვარო,- ყლაპავს სიტყვებს თევდორე და ჭრელი ბელსახოცი ამოაქვს უბიდან. დ დასთვალე.

-ჯერ შენ დასთვალე,- მიმხრჩვალა ხმით უთხრა ზაქრომ და წამოდგა.

თევდორე თავჩაღუნული ზის. მწვანე ჭრელ ხელსახოცს შლის, დასტა ფულიდან თითო-თითოს იღებს, ხელსახოცზე სდებს და ხრინწიანი ხმით სთვლის:

-ეს...ეს ერთი... ეს ორი... სამი... ოთხი...

შვილი წინ უდგა და ფულს ჩასცქერის, მამა კი ქალაღდს ქალაღდზე სდებს და აგრძელებს:

- ესეც ხუთი...ექვსი...
- თავიდან დაიწყე...- ეუბნება ზაქრო და კიდევ ერთი ნაბი-
- დით იწევს უკან.
- -აჰა, შე კაცო, დავიწყობ...ეს ერთი... ორი... სამი...

ესეც ერთი! ორი! სამი!

და განიერ ფოლადს თევდორეს გადაღუნულ კისერზე სამჯერ გა-
აქვს კრიალი და ჩახუნნი.

ბიჭი უმალ ფერდობზე ჩაგორდა და ბუჩქებში შესხლტა, მისმა
მამამ კი ჯერ თავი ჩაიქნია, თითქო დასტური მისცაო, მერმე გვერდზე
გადავარდა, აფართხალდა.

ერთი წუთის შემდეგ ზაქრო იმ კაცის ფეხებში ცხენივით შაე-
ბა და ამრხილივით დაითრია. ბუჩქებში შეაგდო და თვითონაც იმ
გამოუდგა. მისდევს, როგორც მგელი კურდღელს, და გახუ-
რებულ აზრს მიაქანებს:

-დამლუპავს... თუ გამექცა, დამლუპავს!

*

ნატო და ზურაბი ახლად ნაყიდ ცხენს უვლიან: წყალს ასმევენ,
აურვებენ; თავლაში შეჰყავთ და ბზე- ქერს უყრიან. მერე დედა
ეუბნება შვილს:

მეზობელთან გადავალ შილო, ყური უგდე გენაცვალე აქაუ-
რობას. დუქანს არ მოშორდე.

მხნე ბიჭია ზურაბი: იქაურობას რწყავს, გვის, ალაგებს და
მუშტარსაც ისტუმრებს. ერთს თამბაქო მიჰყიდა, მეორეს არაყი
დაუსხა, მესამეს მარილი აუწონა. მერმე დირეზე- ჩამოჯდა და სოფ-
ლის ნახირს ააყოლა თვალი.

მილაც კაცი თითქოს მიწიდან ამოძვრა და თავთ წაადგა.

- გამარჯვება, პატარავ!

-- ღმერთმა გაგიარჯოს.

--- ვისი ხარ, ბიჭო?

.- ზაქროსი.

. --- სად არის ზაქრო?

. -- მგონი ვენახშია.

. -- დედა-შენი?

-- მეზობელთან გადავიდა.

-- შენი სახელი? - და გვერდით მიუჯდა.

-- ზურაბი. -

-- ზურაბი. ზურაბი... კარგი სახელია, მომწონს.

-- კიდევ რა მოგწონს? - ჩაიცინა პატარამ.

-- შენ ჭკუა, თუ გაქვს.

--- ჩემთვის მეყოფა, სხვისთვის კი რა გითხრა. - აჰხედა და

დაუმატა:

- შენ აქაური არ უნდა იყო.

--- რაზე მეტყობა?

-- ყველაფერზე. არსად მინახვიხარ. სადაველი ხარ?

-- მეც არ ვიცი. - და ხელი გადაუსვა ქოჩორა. თავზე ..-

არაფერს დამალევენებ?

--- რატომ არა.

უცნობი ჭიქას ჭიქაზე სცლიდა. ერთ ჩარექას მეორე მოჰყვა. სვამდა, პურსა და ყველს ატანდა და ათას რამეს ეკითხებოდა:

როგორ ცხოვრობენ? რას აკეთებენ? როგორი მოსავალი ან ვაჭრობა აქვთ?

ბავშვი ჯერ ერიდება, პასუხს თითქმის არ ამღევს. უცხოა, აქაური ამბავი რას ეკითხება? ზურაბი ზაქროს შვილია, მედუქნის ნუგეშია. ფრთხილობს. ვინ იცის, სადაურია ეს კაცი, ან ხუთიმალაში რა უნდა, ან ამდენს რად კითხულობს? მაინც, სხვა რა რა აქვს, მუშტარი უნდა გაართოს. სატყვა პასუხს უნებურად მისდევს და უამბობს. მერმე ეკითხება:

- სირაჯი ხომ არა ხარ?

- ჰო. სირაჯი ვარ. - -- იღიმება მუშტარი. - ღვინის სასყიდლად მოვედი.

--- რა დროს ღვინოა, ჯერ ყურძენიც არ შემოსულა.

-- ძველი ღვინო მინდა. გაქვთ თუ არა? . .

- მგონი ერთი ქოცოლა დარჩა.

როგორც ეტყობა, მუშტარი დაღლილია - თვალებს ჰბლიტარვს, ფულის დასტა ამოიღო, .სამ თუმნიანი გაუწოდა და უთხრა:.

- აჰა, ზურას, რაც გერგება, აიღე. დანარჩენი შენთვის მიჩუქებია.

- ჩემთვის? - და ბიჭმა პირი დააღო.

- შენთვის!, შენთვის. . როგორც გინდა მოიხმარე. წიგნები და ტანისამოსი იყიდე, - . ტახტზე იჯდა. იქვე მიწვა და დათენთილი ხმით დააყოლა: - ძალიან დაღლილი ვარ. ცოტას მივიძინებ. მამა ან დედა თუ მოვიდეს, გამაღვიძე.

გადაბრუნდა, პირქვე მიწვა და სამი წუთის შემდეგ აფშვინდა.

ზურაბმა სამთუმნიანი გსინჯა, - ჩაფიქრდა, მერმე მუშტრის ზურგს გადაჰხედა, ფული დაჰკეცა და ჯიბეში ჩაიდო.

- აი, დედილო, რა მაჩუქა ამ კაცმა. - უთხრა ათიოდე წუთის შემდეგ დაბრუნებული დედას და მფშვინავზე მიუთითა, მერმე ყოველიე უამბო. | რრ

- რას ამბობს, ვინა ვარო? - ჩურჩულით ეკითხება დედა.

- სირჯია. ღვინის სასყიდლად მოვედიო. როცა დედა და მამა მოვიდეს, გამაღვიძეო. . | .

-დაანებე თავივი. ჩემთან რა საქმე აქვს ვილაც სირაჯს? წადი,

ცეცხლი დაანთე და წყალი დაადგი.

ზურაბი მომვებულია ბარბაცობს ეხლავა დააცქერდა დედა შვილს.

- რა იყო, რა დაგემართა?.. აბა, მაზვენე, ავად ხომ არა ხარ?

შუბლზე ხელი დაადო. თონესავით ცხელია. ლოყებიც ანთებულნი აქვს, თვალით მიბნედილი. .

- ისევ ცხელება გაქვს, წადი, დაწევი. მეც ეხლავე შემოვალ.

ზურაბი ბარბაცით გავიდა, ნატო კი- ერთ ალაგზე გახევდა და ორივე თვალი უცნობის ზურგს მიაბჯინა, ვიღაც თუ რაღაც აწვალებდა, ან თვითონ სჯიჯგნიდა რაღაც ზრახვას, და ცოლიც ეხლა ისე იდგა როგორც წელან მისი .ქმარი, როცა თევდორეს ზურგს უბურღავდა, ოღონდ ულვაშის ნაცვლად დედაკაცი განიერ- ნიკაპს. ისრესავდა და მეორე ხელში სამთუმნიანს აშრიალებდა, რომელიც შვილს გამოართვა "ახალი ხალათისა და წიგნებისათვის".

დაიღუპა ზაქრო, ნამდვილად დაიღუპა. ბიჭი გაექცა, დაემალა კურდღელივით მოჭერის შიო, მწვეარივით მოსდევს მედუქნე აღარც გზა სჩანს, არც ბილიკი. ჯერ თხელი ტყე გაირბინეს, მერმე ბუჩქნარს შეერივნენ, შემდეგ ნახნავ ვენახებს მოედვნენ

მედუქნემ ორჯერ დალია მანძილი, მაგრამ ბიჭი ორჯერვე გაუსხლტა: ერთხელ გვერდზე გაუხტა და ჩირგვნარში შეერია, მეორედ კი ისკუპა და ხევში ჩაგორდა.

ზაქრო რევოლვერს ვერ ხმარობს. ჯერ არ გაგიჟებულა. მისი ხმა ორ-სამ სოფელს მისწვდება. ისევ დაჰკლავს. ან დაახრჩობს.

მის ხელში ხანჯალი რიალებს, უკნიდან ჩოხის კალთები მისდევენ წინ კი ბავშვის ქუსლები პრიალებენ და ჭრელი ხალათი შრიალებს.

მირბის შიო და ზოგჯერ ერთის წუთით მოიხედავს, თუ ხანჯალი სადმე ახლოს გაიპრიალებს, ბალდი დაჭერილ მელასავით შესჩხავლებს და მეტის სისწრაფით გასხლტება. ზოგჯერ კი რაღაცას შესძახებს, მაგრამ ის ძახილი უფრო ხრიალს ჰგავს, ვიდრე კვილს, და იქვე სადმე იკარგება.

ბინდი მუქდება. სიბნელეში ორი ლანდილა მოსჩანს. ორი ჩრდილი მოჭერის ხატიჭალისკენ. აჰა, სოფლის ნაპირიც. აგერ ზაქროს ვენახიც. აი მისი დუქანიც გარეთ ფანარი აინთო და ბალდის აჩრდილიც ღამის ფარვანასავით მიდის იმ შუქისაკენ.

ჩქარა, ზაქრო, ჩქარა. თორემ იღუპები! თუ ის ლანდი დუქანს გასცდა, თუ სოფელში შევარდა ან მეზობელთან შეუხვია, გირჩევნია ეგ ხანჯალი შენთვისვე მოიხმარო - ან ყელი გამოიჭრა ან თავი ჩამოიხრჩო.

აბა, ნაბიჯს მოუმატე, მჩატე კუნთები დაიჭიმე გასწი, თორემ ბეწვზელა ჰკიდია შენი თავიც და შენი ოჯახიც.

* *

- დედი, მიშველე!
- რა იყო. შვილო? ვინა ხარ რა დაგემართა?
- დედი, მიშვე .. მკლავენ: . მომდევენ - და აქშენილი უცხო ბავშვი მთრთოლვარე ხელებით ეჭიდება უცხო დედაკაცს, თან ქოშინით იხრჩობა და კალთებს აგლეჯავს - მოსაკლლავად მომ . მომდევენ დამმალე... . მალე! მალე!

დედაკაცი თითქმის მირბის. ბავშვი კაბაზე ჰკიდია. დახლის უკან კარი გააღო, ბნელში შეაგდო და მიაყოლა:

- დაიმალე .. მარჯვნივ გადი. ნუ გეშინიან გომურია - კარები გამოიხურა და ისევ დუქანში გამოვიდა

შიო კედელს მიეყრდნო. .დალლილ ძაღლივით ქაქანებს და გულს იმაგრებს თანაც სიბნელეს აშტერდება. არემარის გარჩევას სცდილობს.

გაახსენდა დარიგება მარჯვნივ კარი შეაღო და წყვილიაღში შეცურდა

ბუხარში ნაღვერდალი ღვივის. იქვე ტახტი სდგას. ტახტას უკან დარაბებია. დარაბების იქათ - გომური.

იქ, გომურში, სიბნელეში ცაეაი ფრუტუნებს. იქვე კამეჩიც იცოხნება შორს კუთხეში სანათური მოსჩანს და იმ სანათურში ერთი ვარსკვლავი კამკამებს

* *

- დედაკაცო, დავიღუპე! - ლაქლაქით ჩურჩულებს მედუქნე.
- რა იყო, რა დაგემართა? - დაბალივე ხმით ეკითხება ცოლი, თან პირზე ხელს ადებს და მძინარეზე აჩვენებს თვალით.
- ზაქრო ქოშინით იხრჩობა. ფეხზე ძლივსლა სდგას. ხელში ხანჯალი უჭარავს და თვითონაც ამ ფოლადის ფერი ადევს.
- რა დაგემართა, კაცო? აქეთ წამო.
- ხელში ხელი წაავლო და დუქნიდან გაიყვანა
- ის ბიჭი .. პატარა ბიჭი რა იქნა?
- ბიჭი? - და უმაღვე მიუხვდა - უი, დამიდგა თვალები- მაინც, რა დაგემართა. კაცო?
- ღვთის წყრომა და წმინდა გიორგის რისხვა აი რა დამემართა! კაცი შემომაკვდა.
- კაცი? ვინ კაცი? როგორ? სად?
- დიდზვარელი თევდორეი ცხენი რომ მომყიდა
- ვაიმე. ჩემო თავო! მაშ დავიღუპეთ!

-- დავიღუპეთ, თუ ის ბიჭი დამემალა აქეთ მორბოდა აქ უნდა დამალულიყო სადმე ის ამბავი მაგის მეტს არავის დაუნახავს.

დუმილი ჩამოვარდა - ისევ იმ მახვილივით მჭრელი და მრისხანე ნატოს თავის გულის ბაგუნი და ქმრის ქშენალა ესმის ყურებშია: რაღაც თუ ვიღაც ჩასწივის

10 -

- თითქოს აქ სადღაც დამემალა. სახლს შემოვურბინე, მაგ. რამ ვერსად ვიპოვნე.

და ზაქროს ხმაში სასოწარკვეთილი უიმედობა ისმის.

- ვერსად ვიპოვნე... დავიღუპე... დავიღუპეთ!

ისევ დადუმდა. უცებ მოეშვა, მოსწყდა. მოიდრიკა ხელები მათრახებივით ჰკიდია და მოდუნებული ხელიდან საცაა ხანჯალი ჩაუვარდება

და უცებ ყურში ცოლის ჩურჩული ჩაედვარა

- წადი, გაათავე .. იქ არას . გომურში

- გომურში? მართლა?

- და ეხლალა დაინახა, რომ თვითონაც გომურის კარებთან იდგნენ.

-- ტსს. ფრთხილად! ეს ვიღაც კაცი. არ გააღვიძო -ძლივს-ლა გაიგო ცოლის ხმა.

აგრეა მართალია ვს ვიღაც არ უნდა გააღვიძოს, თორემ... ის ბიჭი ალბათ დაიყვირებს. ამ კაცს გააღვიძებს და...

- ვინ არის, ვინ ოხერია? - ეკითხება ნატოს

- აბა რა ვიცი. წელან მოსულიყო, მე შინ არ ვიყავი .. ორი ჩარეკა დაუღევია და ზურაბისთვის სამი თუმანი უჩუქებია...

-- სამი? სამი თუმანი?

- ჰო, სამი. სირაჯი ვარო

- ჩემი სირაჯი ხომ არ არის, საქულაი?

- არა. საქულა ერთი პატარა კაცია, ის ძალიან მაღალია

- ნახე?

- პირქვე წევს. ოდნავ თვალი მოგვარ- რაკი პატარა ბიჭს რამი თუმანი აჩუქა, მაშ ეტყობა

"მაშ ეტყობა დიდი ფული აქვს- - ერთსა და - იმავე დროს გაიღვა ორივეს თავში. .,რა თქმა უნდა, დადძალი ფული ექნება. სირაჯია... პირველად მოდის აქეთა მხარეს. თორემ ნათლისმამასთან ან ნაცნობთან მივიდოდა. ესეც რომ არ აყოს, ისეთ დროს შემოგვესწრო. რომ... ან ეგ დაგვლუპავს, ან .. ან კიდევ ჩვენვე უნდა მოვიშოროთ გზიდანა.

- დრო. მიდის, ადამიანო . გაათავე, ---. გაახსენა ნატომ. მაგრამ ზაქროს თითქოს აღარა ესმის რა.

ღმერთო, აპატიე ზაქროს, ნატოსაც! შენცა ხედავ, რომ გულ-

ში ბოროტი არა უდევთ რა.

"სტუმარი ღვთისაა, მარამა..."

მაგრამ რა ჰქნან! ეს კაცი უდროოდ შეეჩებათ შუა გზაზე. ისე მოეწყო თავისთავად, რომ ვიღაც უნდა გადავარდეს ხრამში - ან ეს კაცი, ან ზაქრო და მისი ოქახი.

არჩევანიც აღარ არის: ამ კაცს სძინავს, ზაქრო კი ფხიზელია და ხანჯალიც ხელში უჭირავს. გარდა ამისა, სულ ერთი არ არის- ექვსი იქნება თუ შვიდი?

"თევდორე მეექვსეა... მგონი მეექვსეა. - გაუელვა მედუქნეს- ეს მეშვიდე იქნება...ის ბიჭიც დ მერვე, მერვე და უკანასკნელი".

- დრო მოდის, კაცო!

უეჭველად უკანასკნელი იქნება, უეჭველად! ღმერთი შეეწევა და ფიცს შეასრულებინებს. ცოდვილია ზაქრო, ცოდვილი! მაგრამ ამასაც მოინანიებს, მოირეცხავს: შუამთაში წავა, შავნაბადას მოივლის, ალავერდსაც ეწვევა, მცხეთასაც- ყველას თითო საკლავს მიუტანს, სანთლებს დაუნთებს და შენდობას მიიღებს. "დაგეწევა ჩემი ცოდო, დაგეწევა!" - უცებ გაახსენდა მეცხვარე უცბად შემოაკვდა".

- ზურაბი მომაშორე დედაკაცო. წაიყვა სადმე.

-- არაფერია . ავად არის... სძინავს, ვერას გაიგებს.

ბევრი მსგავსი აგონდება ზაქროს: ქვრივ- ობოლთა წყევლა-კრულვა, მუქარა და სიძულვილი, აღარ იცის, რომელი ერთი გაიხსენოს, ვისი რა მოიგონოს.

- ადამიანო, გესმის?.. რა გემართება? იქნება ამ კაცმა გაიღვიძოს. ან ვინმე შემოგვესწროს!

გაისხენოს?! ან რა საჭიროა გახსენება! რაც ერთ წუთში მოაგონდა, თავისთავად მოაგონდა, ან ეშმაკმა გაახსენა, ისარგებლა მედუქნის მოდუნებით და ჩააწვეთა, თორემ...

თორემ რა დროს წარსულის გახსენებაა! აქვე, კარების უკან, ის ბიჭი იმალება. ეხლავ უნდა მოაშოროს, თორემ დაილუპა ზაქრო აგერ იქაც, ღუქანში, ვიღაც კაცი შემოესწრო, კიდევ კარგი. რომ სძინავს თორემ საქმეს გაართულებს.

- არ გესმის, კაცო!.. რა ვქნა, რა დაგემართა?

ესმის, როგორ არ ესმის, მაგრამ... რაღაც უცნაური დაემართა.

ადგილიდან ვეღარ იძვრის. ალბათ დაიღალა, სირბილმა თუ დაღალა. კუნძზე ჩამოჯდა, დაკვნესა:

- იქნებ შენ გაათავო... შენ თვითონვე გაათავო ღუქანში...

მერმე მე შევალ გომურში.

ნატომ მხარზე ხელი დაადო და მძლავრად შეანჯღრია:

- ადექი!
- შენ გაათავე.. წალდიც იქვეა.
- ადექი მეთქი!
- არ შემოძლიან, დედაკაცო!
- რა ღმერთი გაგიწყრა! რამ დაგჯაბნა?
- წადი მეთქი... გაათავე.
- დაგწყევლოს ჩემმა გამჩენმა! - წაიბურყუნა დედაკაცმა

და დუქნისაკენ გაბრუნდა.

რამდენი დრო გავიდა, სანამ ნატო გამოვიდოდა და ფარანს ჩააქრობდა, ზაქრომ ვერ შეამჩნია. ცოლი გვერდით მოუჯდა. და გაყუჩდა. მედუქნე ჰგრძნობს, ეხლა მისი რიგი მოვიდა, მაგრამ უცდის - რას ან ვის, თვითონაც არ იცის. ცოლი ხმას აღარა სცემს, მაგრამ ხანგამოშვებით ფერღში მუჯღუგუნს ჰკრავს, თითქოს ეუბნება -ადექი, გაათავეო.

ცხადია, დუქანში გასათავებელი გათავდა. ახლა გომურის ჯერი დადგა. მამ... ღმერთო, უშველე ზაქროს და შეიწყალე ცოდვილი!

გომურის კარი ჭრიალებს. ზაქრო შედის და კარებს ურდულს უყრის. გარედან ნატო სდარაქობს.

ცხენი ისევ ფრუტუნებს. კამეჩებიც ილოღნებიან. ბაგაში რაღაც ფაჩუნია. სანათურში ისევ ერთი ვარსკვლავი იხედება სიბნელეში ოდნავ მოსჩანს შავი ბუხრისა და დარაბების ხაზები.

სიღრმეში ისევ ისმის ფაჩუნი, და ზაქროც კედელ-კედელ იმ ხმაურისაკენ მიიპარება.

. ზაქრო ხბოს წააწყდა. გვერდი აუქცია და დარაბისაკენ გასხლტა. იქ რაღაც თუ ვიღაც მოეჩვენა. ეხლა უკეთ არჩევს ჩრდილებს თვალი სიბნელეს შეაჩვია.

აჰა ლომა კამეჩი... აგერ კავშა ცხენი .. აი ბზის გოდოროც გოდრის უკან აჩრდილი რამ მისცოცავს... მიიპარება.

მაგრამ გვიანდაა, პატარა ბიჭო დათვლილია შენი წუთები! ვეღარსად წაუხვალ ზაქროს თვალს, ვერც იმის ხვლს!

აჩრდილი კარებისაკენ მირბის და მეორე აჩრდილს ზაქროს მკლავებს აწყდება.

ერთი! ორი! სამი!

კმარა, ეყოფა!

მგონი რაღაც დაიგმინა, დაიკნავლა და დაიკვივლა დედა თუ მამა ახსენა

მველი ამბავია: იცის ზაქრომ საკვდილის დროს ყველას დედა აგონდება.

დიდხანს სხედან ცოლ-ქმარი გომურის კარებთან.

- : - კაცო, მოისაზრე - ეუბნება ცოლი, - დრო მიდის.
- . ზაქრომ უკვე მოისაზრა. იქვე თივის ბულული დგას. გვერდით მიწას ამოსთხრის, ჩაჰფლავს და იმ ბულულს ზედ დაადგამს. ამ თივას გაზაფხულზე დახარჯავს. მანამდე კი კვალიც წავა, დაი-
- ლევა.
- . და იმ ზვინთან უკვე ბარი წკრიალებს. ბელტი ბელტს მოსდევს.
- . მიწის გროვა იზრდება. მედუქნე წელამდე ჩასულა გრძელ ორ-
მოში.
- . მედუქნეს ცოლი ეშველება. ნიჩბით, ზაქრო კი მძიმე ტვირთს
ეზიდება: ერთი ნაბადში გაახვია და ილლით მოიტანა. იქვე დას-
დება და გაბრუნდება. მეორესაც ნაბადში გაახვევს და ზურგით
მიათრევს.
- არა უშავს რა, ნაბადსაც თან ჩააყოლებს. ოღონდ სისხლის კვალი
. არსად დარჩეს. ჭრაქის შუქი ან სანთელი სახიფათოა. სოფელს ჯერ
არა სძინავს, გზაზე მგზავრები არ შემწყდარა. დანარჩენი მერმე
იყოს, შუალამეს რომ გადასცდება.
- . - გეყოფა, დედაკაცო, ამოდი...
- მიშველე... ამომიყვანე - ისმის წყვდიადში მიმხრჩვალნი ხმე-
ბი.
- : ხელი მისცა, ამოსწია. ოოჰ, რა მძიმეა დედაკაცი! ნეტა, ცოლი
დაუმძიმდა თუ თვითონ დასუსტდა?
- . ზაქრო ფიქრობს: აღარ იცის, ნაბადი საფლავის ძირზე გაუშალოს
თუ ზევიდან დააფინოს.
- , "სულ ერთია" - გადასჭრა და ჯერ ნაბადი ჩააგდო. მერმე უც-
ნობს დასწვდა ფეხებში და...
| და გახევდა, მოკუზული გაქვავდა.
გზაზე ცხენის თქარა-თქური ისმის. აგერ ჟინჯილებიც მოჰ-
ქრიან - ორი, სამი ხუთი.
დმერთო დიდებულო, შენ-უშველე ზაქროსა! აქ რაღაც ამბავია-
აქეთ საით მოდიან! ზაქროს დუქანი სოფლის ნაპირზეა, მაშ...
აღბათ... ზაქროსთან თუ მოდიან.
- -- დედაკაცო, მოეფარე!
და თივის ზვინი ორივეს ჰფარავს.
ცხენების ფეხები თითქოს ცოლ-ქმრის მკერდს ურახუნებს და
მაშხალებიც მათს გულში ანთია.
- . "გაივლიან... სხვაგან სადმე მიდიან, - ორივეს თავში რეკავს
. იმედის ზარი.
- | აღბათ გაივლიან.

“რა თქმა უნდა, სხვაგან სადმე მიდიან”.

მაგრამ... ჯერჯერობით...

ჯერჯერობით დუქნის წინ შესდგნენ.

ჟინჯილები გველის ენებივით სისინებენ და დუქანს ცეცხლით

ემუქრებიან.

ვილაცა კარებს არახუნებს - გამმაგებით და ყვირილით:

- გააღეთ ეხლავე!

ფიცრული კარი მხოლოდ მიხურულია, არავის დაუკეტია - არც შიგნიდან, არც გარედან. ვილაცამ გამოაღო, ერთი ჟინჯღალი-პრიალით შევარდა დუქანში და ორი თუ სამი კაცი შეითრია.

- ზაქრო, სადა ხარ?.. გამოდი?.. ტყუილადღა გვემალეები!

ეხლა კი ცხადია. ტყუილადღა .იმალება. გაიქცეს? ცოლი მართოდ დასტოვოს? რა საკადრისია! ან სად წავა? ვისთან დაიმალება? ვინ შეინახავს?

-და უცბად - თვითონაც არ იცის, ვინ ან რამ წაჰკრა ხელი, ან ვინ აყვირა -- უცბად გაიქცა დუქნისკენ და დაიძახა:

- დაიცადეთ!.. მოიცადეთ! ბიჭი არ შამიშინოთ, ბიჭი!

- აქ არის, აქა! - შესძახეს გარეთ დარჩენილებმა და შვილისათვის შეშინებული მედუქნე შუაში მოიმწყვდიეს.

- აქა ვარ- აქა! - დუქნის ღია კარებს შესძახოდა ზაქრო. -- აქა ვარ მეთქი, ხალხნო! გამოდით, ჩქარა გამოდით, თორემ ავად-მყოფ შვილს შამიშინებთ!

- მკვდრები რა უყავი? დახოცილები სად არიან მეთქი? -.. და უფროსმა ისე დაჰკრა და ჩასჭიდა ხუთგირვანქიანი მუშტი სახელოში, რომ ზაქრომ,კინალამ ჩაიკეცა.სად არიან მეთქი?

და ერთხელ კიდევ შეანჯღრია

- იქ არიან... აგერ იქა... სათივესთან .- ლულლულებს მომაკვდავივით.

- გვაჩვენე!

და მედუქნე ძაღლის მძორივით წაათრია სათივესაკენ.

- ახლა თქვენს ხელნი ვარ. რაც გენებოთ... მიყავით. ოღონდ - ბიჭი არ შამიშინოთ. - თავისთვის ბუტბუტებს ზაქრო. .- აი.. აჰა!..

აი, აჰა! დედაკაცი თივას მიჰყუდებია. თითქო ზედ მიუ|რავთო, და ჟინჯღილების შუქზე თვითონაც თივის ფერი დასდებია. ორ-მოსთან ორი გვამი სდევს: ერთი ნაბადწახურული. მეორე კი .- პაწაწინა, პირქვე ჰგდია.

- სად არის შენი შვილი?! - და ის ხელი, უფროსი მილიციელის ხელი, ცარიელ ტომარასავით ჰბერტყავს მედუქნეს, - სად არის მეთქი შენი შვილი?!

- რომელი შვილი?.. ანტონა? .- ლულლულებს გაოცებულ ზაქრო

მართლა საოცარია! თუ. მედუქნის უფროს შვილს ანტონას კითხულობენ, თვითონაც კარგად იციან მისი ამბავი: დაიკარგა თორმეტი წლის წინათ, ომში წაიყვანეს და დაჰკარგეს.

თორმეტი წელიწადი სდია ზაქრომ შვილის კვალს, მაგრამ ბოლო ვერსად უპოვა, ველარაფერი გაიგო.

ვექილიც კი აიყვანა ქალაქში, ჯერ ოც თუმანს დაჰპირდა, მერმე ოცდახუთს, ბოლოს ორმოცდაათიც აძლია და ასიც გაიმეტა. მაგრამ...

დაიკარგა ანტონი! ზაქარია მედუქნე |ა მისი ნატო დღისით მაქრობდნენ, ღამით კი, როცა დუქანს დაჰკეტავდნენ და გარეთ წყვდიადი ჩამოწვებოდა, მათს შავ გულშიც შავი ბინდი შევიდოდა, მოიკეცავდა და განთიადამდე აღარ გავიდოდა. დაქანცული ტოლი და ქმარი სტიროდნენ - ზოგჯერ ჩუმად, ხან ხმამაღლა, დაულალავად დადიოდნენ - ხან ისევ ვექილთან, ზოგჯერ მღვდელთან, ზოგჯერ კიდევ მკითხავთან.

სალოცავი აღარ გამორჩათ და მარჩიელი. ცხვარი და მოზვერი მრავალი დქიკლა. თუმნიანიც ბევრი დაიხარქჯ. მაგრამ ანტონისაგან ერთი სიტყვაც აღარ მოვიდა.

სამუდამოდ დაიკარგა ანტონი. ღმერთმა მისცა და ისევ ღმერთმა წაიყვანა. მადლობა უფალსა, თორმეტი წლის ზურაბი მაინც შერჩათ! პატარაა, ანტონის მაგივრობას ვერ გასწევს, მაგრამ ესეც ნუგეშია: ათიოდე წელიწადსაც მოითმენენ, მერმე დაისვენებენ ყოჩალი ბიჭია ზურაბი - აზრიანი, გამჭრიახი, მხნე და გამძლე!

მთელმა ქვეყანამ იცის ეს ამბავი -- ერმაც და მთავრობამაც. ეხლა კი ამ ხელისუფალს მედუქნისათვის კისერში ხელი წაუვლია და მრისხანედ ეკითხება - ისიც ვის? - მამას, მშობელ მამას:

- სად არის მეთქი შენი შვილი?!
- ანტონი? - ისევ ლულულულებს მედუქნე.
- ჰო, თუნდაც ანტონი.
- დაიკარგა. შენც იცი, დაიკარგა.
- ვიცი, მაგრამ... - და თივის ზვინზე გაკრულ ნატოს მიუბრუნდა: - დედაკაცო, სად არის შენი შვილი?
- დაიკარგა. - თითქოს ქვევრიდან ისმის დედის ხმა.
- .- მამ... კეთილი... სად არის შენი მეორე შვილი?!

და დაჩუტული მედუქნე ერთხელ კიდევ შებერთყა.

- ზურაბი?
- ჰო, ზურაბი, ზურაბი.
- ზურაბი... ჩემი ზურაბი...

და უცებ თვალი მოჰკრა ვიღაც ბაღს. სდგას ორმოს ნაპირზე პატარა ბიჭი. რუსული ქუდი ჰხურავს. ჭრელი ხალათი აცვია. თეთრი წინდები... ლოყაზე გროშის ოდენა ხალი.

- "ღმერთო დიდებულო!- - იძახის გულში, ხმამაღლა კი ძლივს ლულულულებს: - აკი გითხარი, ავად არის მეთქი... არ შეაშინოთ... ცოდოა.

- მართლა? ავად არის? - და მძლავრი ხელი ისე ანჯღრევს, თითქო ზაქრო კედელზე ეკიდოს და ეს კაცი მის ჩამოგლეჯას ლა-| მოზდესო. - სთქვი, ეხლა სად არის მეთქი ზურაბი?

- "ეს ბიჭი, აქ რომ დგას, - ფიქრობს მედუქნე და იმ ბიჭს თვალს ვედარ ამორებს. - ეს ბიჭი... ის ბიჭი... რუსული ქუდი... ჭრელი ხალათი... თეთრი წინდები... ლოყაზე ხალი... ღმერთო მიშ-ველე! ლანდია ალბათ... მელანდება, თორემ"... - და ენას ძლივს-ლა ამოძრავებს. -- იქ არის... ოთახში წევს... არ შეაშინოთ... ცოდოა.

- ეს ბიჭი ვილა არის? არ იცნობ?

ზაქრომ თვალეები: მიიფშვნიტა, ხუთიოდე წუთით დაჰხუჭა, მერმე ისევ გაახილა, მოჩენება არ გაჰქრა. ბიჭი ისევ სდგას ლან-დივით. რუსული ქუდი, დიდი ხალი, თეთრი წინდები და ჭრელი ხალათი - სწორედ ის ხალათი, რომელსაც დღეს ერთ საათს დას-დევდა მწევარივით. ეს ხალათი იმას უნდა ეცვას, აგერ იმ ბიჭს, ორმოს ნაპირზე პირქვე რომ ჰგდია.

- "მაშ ცხადია"...

- "დაგეწევა ჩემი ცოდო, დაგეწევა! - აგონდება მეცხვა-რის კრულვა.

"მაშ ცხადია"...

რასაკვირველია, ცხადია: ვილაცამ მკვდარს გაჰხადა ის ხალათი და სხვა ბიჭს ჩააცვა... ქუდიც დაჰხურა. სწორედ ის ქუდი... წინ-დებიც ჩააცვა... და ის ხალიც ააგლიჯა და ამ ბიჭს მიაკრა.

რა თქმა უნდა, აგრეა, აგრეა! უეჭველად აგრე იქნება!.. აი სა-ბუთიც: ის ბიჭი. აგერ ის... პირქვე რომ ჰგდია. საცვლების ამარად დაუტოვებიათ...

-- "დაგეწევა ჩემი ცოდო, დაგეწევა! -- ისევ ჩაპკივის მე-ცხვარე. ალბათ ავი სიზმარია ეს ლანდიც და მეცხვარის კივილიც. ან განგებ მოაწყეს ზაქროს გამოსაცდელად და შესაშინებლად.

მაგრამ ვერა, ზაქროს ვერ მოატყუებთ, მასხარად ვერ აიგდებთ.

და მედუქნე ჯერ ჭრელ ხალათის გაუღიმებს, მერმე სხვებსაც გადაჰხედავს და ისევ ღიმილით თავს გაიქნევს, თითქოს ეუბნებოდ: ვერ მომატყუებთ. ვიცი თქვენი ეშმაკობა, ვიციო!

- იცნობ თუ არა ამ ბიჭს?

არა, არ იცნობს. გონება ეუნება: "სთქვი, არ ვიცნობ თქო, თორემ-... მაგრამ ვილაც უხილავი უპასუხებს მედუქნის პირით:

- ვიცნობ... ეს ის ბიჭია, რომელიც... წედან რომ...

- ვინ არის, სთქვი!.. გაათავე!

-- ის არის... დიდზვარელი თევდორეს შვილია... შიო, რომ - მოგკალი...

- მამა მომიკლა, - ჩაერია ჭრელხალათა. - მამა მომიკლა

. და მე დამედევნა. გავექეცი, აგერ იმ დედაკაცმა დამმალა გომურ-

ში... იქ მაგის შვილი იწვა... იმ ბიჭმა ბაგაში დამძალა... მერმე სანათურში ამაძვრინა და გადამარჩინა.

- "დაგეწია ჩემი ცოდო, დაგეწია! -- უკვე მტკიცედ ჩასძახის მეცხვარე.

- ეს საწყალი გადააბრუნეთ. - იძლევა ბრძანებას დიდხელა. - ამ უბედურსაც აჰხადეთ ნაბადი.

და როცა ბრძანება შეუსრულეს, დაუმატა:

- ახლოს მოიტათ მაშხალები. .

და როცა ესეც შეუსრულეს, როცა სამმა ჟინჯღალმა ორი წითელი შვილი, ორი ძმა წითლადვე გაანათა, დიდხელამ მედუქნეს ხელი გაუშვა, პირი მიიბრუნა და სივრცეს უთხრა:

- აჰა, უბედურებო, დაჰხედეთ და გაიგეთ... აი თქვენი შვილები.

მოწმენდილი ცა გასკდა: დაიქუხა, დაიჭექა და ჩამოვარდა, დედამიწაც გაირღვა და მთელი ქვეყანა ჩაიტანა.

თივის ზვინზე მიკრული დედაკაცი თითქოს ცვრიდან ჩამოცურდაო: თვალები დაჰხუჭა, მოდუნდა, დაიკეცა და ზვინის ძირში გაიშოტა.

ზაქროს კისერი აუტოკდა, თვალები აუხამხამდა.

-- "დაგეწია! დაგეწია! დაგეწია! -- ურაკუნებს თავში მეცხვარე.

ჯერ ხელახლა დაიხარა, მოირკალა და მუხლის თავებზე ჩაჯდა. მერმე უფროს ვაჟიშვილს ჩააცქერდა, შემდეგ უმცროსს გადაჰხე-

და, და როცა ზევით აიხედა და იქ მდგომებს თვალი მოავლო, მის აღრეცილ სახეზე უკვე შიშნაჭამი ღიმილი თამაშობდა.

- ავად არის... ორივენი ავად არიან. - აჩურჩულდა. - არ შამიშინოთ... ცოდონი არიან, ცოდონი.

ზოგმა პირი მიიბრუნა, ზოგმა თავი ჩაჰლუნა. წელანდელი რისხვის ნაცვლად ეხლა მათს თვალებსა და ტუჩებზე ღმობიერ გულჩვილობა და სიბრალულია დასახლებულიყო.